



19 Mart 2013'te Irak Bakanlar Kurulu tarafından Musul ve Anbar'daki seçimlerin 6 ay içerisinde yapılmak koşuluyla ertelendiği açıklanmıştır.

## Irak'ta Yerel Seçimler Nereye Gidiyor?

Where Are the Local Elections in Iraq Heading To?

**Bilgay DUMAN**

### **Abstract**

The federal system that the U.S. has been striving to establish in Iraq after the 2003 invasion of Iraq has increased the importance of local governments. Considering along with the social and population structure of the country, the federal structure in Iraq creates a potential that could change the power balances to a considerable extent. The political parties, groups, tribes or leaders which are influential in local politics in this respect reach the level that can have an impact also on the general politics in Iraq. On the other hand, the parties which cannot be effective in general politics of Iraq also focus on local politics, and try to stay in power at local level. These facts were clearly seen in local elections that were held in 2005 and 2009. Local elections are planned to be held again on 20 April 2013. In pre-election process, the instability in Iraq in the fields of politics and security negatively affect the local elections and thus the future of Iraq.

**Keywords:** Iraq, Federalism, Provincial Councils, Election, Security

Irak'ta "ulusal birlik hükümeti" olsa da yerel yönetimler üzerindeki ayrışma, merkezi yönetime de sirayet etmiş durumdadır. Bu açıdan yerel politika Irak'taki merkez siyaseti de doğrudan etkiler konumdadır. Bu gelişen süreçte yapılması planlanan yerel seçimler de son derece önem kazanmaktadır.

## Giriş

20 Mart 2003'te başlayan ABD müdahalesi Irak'ta yeni bir süreci de beraberinde getirdi. Bazı ABD'li yetkililere göre Irak'ta istenen başarıldı. Zira ABD'nin öncelikli olarak Irak'ta iki hedefi vardı. İkincil hedefler arka planda tutulduğunda öncelikle teröre destek sağlayan ve doğrudan tehdit üreten Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesi, sonrasında ise seçimle işbaşına gelecek istikrarlı bir iktidarın ortaya çıkarılması ana hedef olarak ifade ediliyordu. Demokrasinin ilk şartı olan ancak tek başına yeterli olmayan seçimler yapılmasına rağmen Irak istikrara kavuşmadı. Federal bir yönetim tarzı benimsendi ve Irak halkının alışık olmadığı bir biçimde iktidar gücü yerleşti. Yani merkezi yönetimle birlikte, federal bölgeler ve il yönetimleri pek çok konuda özerkliğe kavuştu. Bugün gelinen noktada bu yapı Irak'taki etnik, dini ve mezhebi ayrışmaları körüklerken, coğrafi olarak da fiili bölünmeler ortaya çıktı. Örneğin Musul, Anbar, Selahaddin gibi illerde Sünniler ana güç olurken, Basra, Mey-san, Zikar, Babil, Necef, Kerbela, Kadisiye, Muthanna ve Vasi'te Şii'ler yönetici konumu tekil olarak ele aldı. Öte yandan Erbil, Süleymaniye ve Duhok'u içerisine alan Irak Kürt Bölgesi de başlı başına bir güç haline geldi. Irak'ta "ulusal birlik hükümeti" olsa da yerel yönetimler üzerindeki ayrışma merkezi yönetime de sirayet etmiş durumdadır. Bu açıdan yerel politika Irak'taki merkez siyaseti de doğrudan etkiler konumdadır. Bu şartlar altında gelişen süreçte 20 Nisan 2013'te yapılması planlanan yerel seçimler de son derece önem kazanmaktadır. 19 Mart 2013'te Irak Bakanlar Kurulu tarafından Musul ve Anbar'daki

seçimlerin 6 ay içerisinde yapılmak koşuluyla ertelendiği açıklanmıştır. Bu karar sonrasında diğer vilayetlerde de ertelemeler gelebilir. Ancak seçimlere ilişkin detayların incelenmesi Irak'taki genel siyasetin nasıl şekilleneceğinin anlaşılmasına fayda sağlayacaktır.

## 2003 Sonrası Irak'ın Seçim Süreci

ABD Irak'ı işgal ettiğinde Irak'a sivil bir yönetici olarak önce Jay Garner'i sonra da Paul Bremer'i atamıştır. Bremer, önce tamamı Iraklılardan oluşan 25 kişilik Irak Geçici Yönetim Konseyini oluşturmuştur. Daha sonra Irak Geçici Yönetim Yasası çıkarılmış ve egemenliğin Iraklılara devri için bir takvim belirlenmiştir. Yönetimin 28 Haziran 2004'te Iraklılara devredilmesiyle birlikte İyad Allavi Başbakanlığında Irak Geçici Hükümeti kurulmuş, 30 Ocak 2005'te işgal şartları altındaki Irak'ta ilk "demokratik" seçimler yapılmıştır. Bu seçimlerde Irak'ın daimi anayasasını oluşturacak parlamento belirlenmiş ve İbrahim El Caferi Irak Başbakanı olarak seçilmiştir. Ayrıca parlamento seçimleriyle birlikte il yönetimlerini belirleyen seçimler de yapılmıştır. Bu doğrultuda 41 kişi olarak belirlenen il meclislerinin üyeleri seçilmiştir. İl meclisi üyelerinden de il yönetimi seçimle işbaşına gelmiştir. Özellikle Sünni Arapların bu seçimleri boykot etmeleri ile yapılan hile ve usulsüzlükler nedeniyle il yönetimlerinde nüfus yapılarına göre dengeli bir yapı ortaya çıkmamıştır. Özellikle Sünni, Şii, Kürt, Arap, Türkmen ve azınlıkların bir arada yaşadığı Musul, Diyala gibi illerde yönetim ya Kürtlerin ya Şii'lerin ya da Irak merkezi hükümetinde olduğu gibi Şii ve Kürt ittifakının kontrolünde kalmıştır.

30 Ocak 2005'te yapılan seçimler sonucu ortaya çıkan parlamento tarafından hazırlanan "Irak Davası Anayasası", 15 Ekim 2005'te bir referandumla halkoyuna sunulmuştur. Sadece Musul'daki referandum sonuçlarının çok geç açıklanması referandum üzerinde şaibe yaratmıştır. Irak Geçici Yönetim Yasası'na göre üç ilin anayasayı kabul etmemesi durumunda anayasanın geçerli olmayacağına ilişkin madde büyük tartışma yaratmıştır. Anbar ve Selahattin'de anayasaya "hayır" denmesiyle birlikte dikkatler Musul'daki referandum sonuçlarına yoğunlaşmıştır. Bütün illerde açıklanan referandum sonuçları, Musul'da daha geç açıklanınca Sünniler itiraz etmiştir. Musul'a ilişkin açıklanan referandum sonuçlarında "evet" oyunun fazla çıkması sonucunda anayasa kabul edilmiştir. Yapılan halkoylamasından sonra Irak halkı 15 Aralık 2005'te kendilerini 4 yıl yönetecek hükümeti seçmek için sandık başına gitmiştir. Irak'ta beş ay süren uzun tartışma ve pazarlıklardan sonra 20 Mayıs 2006'da Nuri El-Maliki başkanlığındaki yeni hükümet, 275 sandalyeden oluşan Parlamento'dan güvenoyu almıştır. Hükümete, daha önceki geçici hükümette olduğu gibi Şii ve Kürt İttifakı ağırlığını koymuştur. 2006'da hükümetin kurulmasında sonra yapılan ilk seçim 31 Ocak 2009'da yapılan yerel seçimler olmuştur. Ardından da 7 Mart 2010'da genel seçimler yapılmıştır. 7 Mart 2010'da yapılan seçimlerin ardından hükümet ancak 9 ay gibi bir sürede kurulabilmiş, Nuri El-Maliki yeniden başbakan olmuştur.

### 2009 Yerel Seçimleri

2006'da hükümetin kurulmasında sonra yapılan ilk seçim 31 Ocak 2009'daki yerel seçimlerdir. ABD ile Irak arasında ABD güçlerinin Irak'taki statüsünü belirleyecek anlaşma görüşmeleri yapılmış ve bu durum Irak'taki ABD karşıtlarının sesinin azalmasını ve Irak hükümetinin meşruyetinin yerleşmesini tetiklemiştir. ABD ile Irak arasındaki anlaşma görüşmeleri yaklaşık 1 yıl sürmüştü ve Irak Parlamentosu tarafında 27 Kasım 2008 tarihinde kabul edilmiştir.<sup>1</sup> 2009 seçimleri de Irak'ın kontrolündeki ilk seçim olma özelliğini taşımaktadır. ABD işgali de facto olarak sona ermemiş olsa da, de jure olarak Irak'taki tüm yetkiler Iraklı makamlara bırakılmıştır. Daha önceki seçimler ABD işgali altında gerçekleşmiştir.

31 Ocak 2009'da yapılan yerel seçimlerde Irak Başbakanı Nuri El-Maliki'nin liderliğini yaptığı Kanun Devleti Koalisyonu, seçimlerin galibi olarak çıkmış ve Bağdat ile Irak'ın güneyindeki 9 vilayette birinci parti olmuştur. Yaklaşık 15 milyon seçmenin bulunduğu Irak'ta 31 Ocak 2009 seçimlerinde 14 bin 431 aday 14 vilayetteki 440 sandalye için yarışmıştır. Irak Kürt Bölgesel Yönetimi kontrolündeki 3 il (Erbil, Süleymaniye ve Duhok) ile statüsü konusunda tartışmalar olan Kerkük'te seçimler yapılmamıştır. Her il için 25 sandalye belirlenmiş ve nüfusu 500 bini aşan her ildeki 200 bin kişi için bir sandalye daha tahsis edilmiştir. Ayrıca Irak yerel seçim yasasına göre, il meclislerinde yer alacak kadınlara %25 pay ayrılmış ve 3912 kadın aday seçimlere girmiştir. 2005 seçimlerinde %55,7 katılım olurken, 2009 seçimlerinde %51 oranında seyretmiştir.

2009 yerel seçimlerinde Hare sistemine göre hesaplama yapılmıştır. Hare seçim sistemine göre, bir seçim bölgesindeki geçerli oyların o bölge için belirlenen temsilci sayısına göre bir seçim kotası ortaya çıkarılmaktadır. Diğer taraftan Hare sistemi, kotayı aşan oyların boşa gitmemesi için de bir düzenleme yapmış ve devredilebilir oy kavramını ortaya koymaktadır. Buna göre, seçilmek için elde edilmesi gereken kotanın aşılması durumunda kotadan arta kalan oy seçmenlerin tercihlerine göre dağıtılmıştır. Yani Devredilebilir oy sistemine göre, seçmenler listelerdeki adayları tercih sırasına koymakta ve kotayı aşan adaydan kalan artık oylar, kendisinden sonra en çok tercih edilen adaya devredilmektedir. Bu noktada en dengeli dağılımın sağlanması öngörülmesine rağmen daha fazla oy alan listeler il meclislerinde daha fazla sandalye kazanmış, bir sandalye kazanacak kotaya ulaşamayan aday, liste veya grupların oyları atıl kalmıştır.

Bu seçimler Irak halkının tercihlerinin farklılaşmasını ortaya koymakla birlikte, Irak'ta yeni bir sürecin kapılarını aralayacak niteliktedir. Zira Mart 2008'de Irak Anayasasına yapılan ekle birlikte Irak'ta il meclislerinin yetkilileri belirlenmiş ve bu yetkiler oldukça geniş tutulmuştur. Bu yetkiler, o ile ilişkin kararlarda il meclisine önemli görevler yüklemekte, ilin yönetimine ilişkin kararlar alınmasının yanı sıra, ilin federal bir bölge

ilan edilip edilmeyeceğine kadar uzanan bir yelpazade imtiyaz tanımaktadır.<sup>2</sup>

Öte yandan 2009 seçimlerinde seçim sisteminde önemli bir değişiklik olmuştur. 2005'te genel ve yerel seçimler "kapalı liste" seçim sistemi çerçevesinde olmuş, buna göre oy verenler bir parti veya koalisyonu seçerken, aynı zamanda parlamento veya konseyde yer almasını istedikleri herhangi bir üyeyi de belirlemiştir. Ancak Irak Seçim Komisyonu, ayrılıkçı şiddet olayları ve güvenlik önlemleri bağlamında, adayların isimlerini gizleme yolunda karar verdiği için oy verenler listede hangi adayın yer aldığını öğrenememişlerdir. Böyle bir sistem, bazı partilerin kan bağlarına ve müttefiklerine dayanarak, koltuk sahibi olmak adına yolsuzluğa ve sahtekârlığa bulaştığı yönünde geniş bir eleştiri zemininin oluşmasına yol açmıştır. 2009 seçimlerinde bu durumun ortadan kaldırılması veya minimum düzeye indirilmesi için, Iraklılar oylarını belirli bir siyasi parti, koalisyon veya aday için, doğrudan temsil ve daha fazla şeffaflık olanağı sağlayan "açık liste" sistemi dâhilinde kullanılmıştır.<sup>3</sup> Bu noktada aday isimleri listelerde yer almıştır. Ancak bu durumun da bir karışıklığa yol açtığını söylemek mümkündür. Yapılan seçimlere çok fazla parti, liste ve bağımsız kişinin katılması, Iraklı seçmenleri oy verecekleri aday konusunda sıkıntıya sokmuştur. Öte yandan çok fazla adayın olması, oyların bölünmesine neden olmuştur. Bu sebeple birçok aday, il meclisi üyesi olmak için gerekli oy oranına sahip olamamıştır. Bu durumda il meclislerinde partilerin ağırlık kazandığını söylemek mümkündür.

Diğer taraftan 2009 seçimleri Irak'taki azınlıklar açısından da önem taşımaktadır. Irak'taki azınlıklara karşı pozitif ayrımcılık yapılmış ve azınlıkların bulunduğu yerler göz önünde tutularak, azınlıklar için kontenjan ayrılmıştır. Birleşmiş Milletler azınlıklar için 12 sandalye verilmesini önerirken, Irak Parlamentosu bunu kabul etmemiş, seçim kanunda 6 sandalyenin verilmesini kararlaştırmıştır. Bu duruma göre, Hıristiyanlara Musul, Bağdat ve Basra'da olmak üzere 3, Şebek ve Yezidilere Musul'da 1 ve Sabeanlara Bağdat'ta 1 sandalye ayrılmıştır.

2009 yerel seçimleri Irak'taki siyaseti farklılaştırmıştır. 2005 seçimlerinde Şii, Sünni ve Kürt gruplar tek liste halinde seçimlere katılmasına rağmen, 2009 yerel seçimlerinde grupların ayrıştığı görülmüştür. Ayrıca Irak Başbakanı Nuri El-Maliki'nin yerel seçimlerden lider çıkmasıyla birlikte il meclislerinde elde ettiği avantajı merkezi hükümeti güçlendirmek için kullanmıştır.

### 2013 Yerel Seçimleri Öncesinde Siyasi Durum

7 Mart 2010'da Irak'ta yapılan genel seçimler öncesi ve sonrasındaki süreç oldukça önemlidir. Zira 2010 seçimleri öncesinde yapılan hazırlıklar döneminde hemen hemen bütün güçlü Sünni grupların yanı sıra, Irak Türkmen Cephesi ile birlikte bir takım Şii ve azınlık grupların da yer aldığı ve ulusal proje söylemiyle bir araya gelen Irakiye listesi, 2006'da kurulan hükümetin de başbakanı olan Nuri El-Maliki'nin en büyük rakibi olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim seçimlerden birinci parti olarak çıkan Irakiye, bütün Şii grupları bir araya getirmeye çalışan ancak başarısız olan Maliki'nin oluşturduğu Kanun Devleti Koalisyonu'nu geride bırakmıştır. Ancak seçim sonrası hükümet kurma çalışmaları sırasında (İran'ın da etkisiyle) Şii gruplar bir ittifak oluşturmayı başarmış ve hükümeti kurma görevi Maliki'ye verilmiştir. Hükümet siyasi pazarlıklar sonucu ancak 9 ay gibi bir sürede kurulmasına rağmen, hükümet içerisinde bir bütünlük sağlanamamıştır. Nuri El-Maliki, atanamayan İçişleri, Savunma ve Ulusal Güvenlik Bakanlıklarını da vekaleten elinde bulundurmıştır. Nuri El-Maliki'nin böyle bir gücü ele geçirmesiyle, iktidarını pekiştirmek amacıyla elinde bulundurduğu kurumları siyasal olarak rakiplerine karşı kullandığı görülmektedir. Maliki birçok vilayetin komutanlarını değiştirirken, Diyala ve Selahattin gibi Maliki'ye büyük oranda muhalefet eden bazı vilayetlerin valilerinin değiştirilmesi için Bakanlar Kurulu'ndan karar çıkartılmasını sağlamıştır. Bununla birlikte rakiplerine karşı siyasal baskı uygulayarak, özellikle Tarık El-Haşimi, Salih El-Mutlak, Usame El-Nuceyfi gibi önemli Sünni liderleri terör, vatana ihanet gibi son derece önemli suçlarla itham etmiştir. Nitekim Maliki'nin baskısıyla Tarık El-Haşimi hakkında dava açılmıştır.



*Musul, Anbar, Selahaddin, Bağdat gibi illerde Sünniler tarafından düzenlenen gösterilerde seçim hazırlıklarının tamamlanmasının önüne geçmiştir.*

2011 yılının Kasım ayında Irak Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık El-Haşimi'ye yönelik tutuklama kararı çıkartılması ve daha sonrasında gıyabında verilen idam cezalarıyla birlikte hükümete yönelik muhalefet net şekilde kendini belli etmiştir. Muhalefet çalışmaları sonucunda Nuri El-Maliki'den güvenoyunun çekilmesi için imza kampanyası düzenlenmiş, ancak süreç beklendiği gibi sonuçlanmamıştır. Maliki görevine devam ederken, muhalefet hükümeti boykot ederek hükümet çalışmalarına ve parlamento oturumlarına katılmamıştır. Parlamentoda temsil edilmeye hak kazanan bütün siyasi oluşumların yer aldığı 17 partili bir koalisyon hükümeti niteliğinde olan Irak hükümetinde dışarıda kalan hiçbir parti ya da siyasi oluşum olmadığından muhalefet hükümet içerisinde başlamıştır. Maliki ile Maliki'ye yakın kişi ve grupların hükümeti haline gelen Irak hükümeti işlemez hale gelmiştir.

Diğer taraftan Irak Kürt Bölgesel Yönetimi ve Irak merkezi hükümeti arasındaki sorunlar da Irak'taki siyasi istikrarı son derece olumsuz etkilemektedir. Sorunlu egemenlik olarak ifade edilebilecek şekilde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi ve Irak merkezi hükümeti arasında kontrol edilen vilayetlerin idari sınırları, yönetim paylaşımı, gelir paylaşımı, dış politika, sınır sorunları gibi konularda anlaşmazlık ve hatta çatışmalar yaşanmaktadır. Özellikle Kerkük ve Selahaddin'e bağlı Tuzhurmatu ilçesinde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ne bağlı peşmergeler ile Irak merkezi hükümetine bağlı Kerkük, Diyala ve Selahaddin'de görev yapmak üzere kurulan Dicle Operasyonlar Komutanlığı arasında yaşanan çatışma ve gerginlik devam etmektedir.

Bütün bu konular bir arada irdelendiğinde Irak'taki güvenliğin de olumsuz etkilendiği görü-

Irak Bakanlar Kurulu'nun 19 Mart 2013 Salı günü olağan toplantısında alınan karar gereği 20 Nisan 2013'te yapılması gereken yerel seçimlerin Anbar ve Musul için 6 ay ertelendiği açıklanmıştır. Ancak seçimlerin ne zaman yapılacağına ilişkin bir tarih verilmemiştir.

lecektir. Başta Bağdat, Musul ve Kerkük olmak üzere şiddet eylemleri ve buna bağlı olarak can kayıpları artmıştır. Irak iç siyasetindeki çekişmenin derinleşmesi güvenlik boşluğunu da arttırmıştır.

Irak'ta 2012 Aralık ayının son haftasından itibaren Sünnilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde başlayan halk ayaklanmaları hız kaybetmeden devam etmektedir. Gösterilerin hedefinde mezhepçi bir politika izlediği ve tek adam olmaya doğru gittiği iddia edilen Başbakan Nuri El-Maliki ve hükümeti bulunmaktadır. Zaten gösteriler Nuri El-Maliki'nin talimatıyla terör operasyonu kapsamında Iraklı liderlerinden ve aynı zamanda Maliye Bakanı olan Rafi İsvi'nin korumalarının tutuklanmasıyla başlamış, ardından Musul hapishanesindeki genç bir kıza tecavüz edilmesi ve Diyala hapishanesinde bir tutuklunun işkence nedeniyle hayatını kaybetmesiyle tırmanmıştır. Özellikle tecavüze uğrayan genç kız ve işkence nedeniyle hayatını kaybeden tutuklunun Sünni olması, Maliki'ye yönelik tepkileri yükseltmiştir. Son dönem itibarıyla başta Musul ve Anbar olmak üzere Bağdat, Diyala, Selahattin ve Kerkük'te gösteriler devam etmektedir. Bu gösteriler "Irak Baharı" ya da "Irak'ta Sünni Baharı" gibi sloganlarla anılmaktadır.

Öte yandan Irak'ta halen devam eden gösterilerde yükselen federalizm talepleri henüz Irak merkezi hükümetinden bir yanıt bulabilmiş değildir. Her ne kadar Irak Başbakanı Nuri El-Maliki, Irak Anayasası'nın bakanların görevden alınarak görevlerinin il yönetimlerine yetki devrine imkan tanınmadığını ifade etse de bu durum Irak siyasetinde yeni kriz noktaları oluşturabilecek niteliktedir. Sünni bölgelerden yükselen taleplerin

genele yayılması durumunda istikrarsız bir yapıya sahip olan Irak hükümeti daha sıkıntılı günlere girebilir.

Nitekim istikrarsızlık seçimleri de etkileyecek boyuta ulaşmıştır. Anbar İl Meclisi 11 Mart 2013'te yaptığı toplantıda Anbar'daki yerel seçimlerin ertelenmesine yönelik bir karar almış, ancak hükümet reddetmiştir. Son dönemde özellikle Bağdat'ta yaşanan şiddet eylemleri hükümetin Musul ve Anbar'da seçimleri ertelemesine sebep olmuştur. Bu erteleme kararının diğer iller için de alınması muhtemeldir. Irak Bakanlar Kurulu'nun 19 Mart 2013 Salı günü olağan toplantısında alınan karar gereği 20 Nisan 2013'te yapılması gereken yerel seçimlerin Anbar ve Musul için 6 ay ertelendiği açıklanmıştır. Ancak seçimlerin ne zaman yapılacağına ilişkin bir tarih verilmemiştir. Ayrıca seçimlerin ertelenmesi için belirtilen 6 aylık süre de maksimum süre olarak belirtilmiştir. Ertelenme gerekçesi olarak Irak'ın genel güvenlik durumunun kötüleşmesi ve Anbar ile Musul'daki durumun stabil olmaması olarak açıklanmıştır. Bilindiği gibi 15 Mart'ta Irak Adalet Bakanlığı'na yönelik yapılan saldırıda 30'dan fazla kişi hayatını kaybetmiştir. Bakanlar Kurulu'nun yapıldığı 19 Mart'ta ise büyük çoğunluğu Bağdat'ın Şii bölgelerinde olmak üzere Babil, Musul ve Tikrit'te de bombalı araçlarla saldırılar düzenlemiştir. Bu durum seçim sırasındaki güvenlik kontrolünün sağlanması konusunda şüpheler uyandırmış olabilir. Zira seçim döneminde yaşanan bu patlamalar seçim kampanyalarının yapılmasını engellediği gibi, Musul, Anbar, Selahaddin, Bağdat gibi illerde Sünniler tarafından düzenlenen gösteriler de seçim hazırlıklarının tamamlanmasının önüne geçmiştir. Öte yandan seçimlerin açık liste usulü ile yapıl-

masından dolayı il meclisleri için aday olanların isimleri bilinmektedir. Bu yüzden adaylara yönelik saldırılar da artmıştır. Örneğin Musul'da seçime girecek 3 aday suikaste uğramıştır. Bu durum seçimlerin sağlıklı yapılmasının önüne geçmektedir. Öte yandan Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği de özellikle Musul ve Anbar'da tam olarak hazırlıklarını tamamlayamamıştır. Bu gelişmeler seçimlerin ertelenmesine neden olmuş olabilir.

### 20 Nisan 2013 Yerel Seçimleri

Bu karmaşık yapı içerisinde Irak'taki yerel seçim hazırlıkları devam etmektedir. 1 Mart 2013 tarihinde başlayan seçim kampanyaları seçimlerin başlamasından bir gün öncesine kadar devam edecektir. Bu seçimler ABD askerlerinin Irak'tan tamamen çekilmesinin ardından yapılacak ilk seçimler olması sebebiyle de sembolik olarak oldukça önemlidir. Irak bu seçimlerde yeni bir sınavdan geçecektir. 20 Nisan 2013 tarihinde yapılması planlanan yerel seçimler, federal Irak'taki yerel yönetimlere ilişkin yeni güç dağılımlarını da belirleyecektir. Özellikle Irak'taki genel siyasi denklemin değişen dengesiyle birlikte bu seçimler Irak'ın gelecekteki yapısını da şekillendirebilecek niteliktedir. Daha açıklayıcı bir ifadeyle 2004-2006 yılları arasında özellikle Şii partiler Irak'ın güneyinde federal bölge oluşturulmasını talep ederken bugün Irak hükümetinin yürütücü gücü olmaları ve bunu sağlam temeller üzerine kurmaları nedeniyle federal bölge taleplerinden vazgeçmiştir. Başta Nuri El-Maliki'nin Dava Partisi olmak üzere Şii partiler merkezîyetçi ve milliyetçi politikalara yönelmiştir. Diğer taraftan Irak'ın toprak ve üniter bütünlüğünü savunan ve federalizme karşı çıkan Sünni Araplar ise şimdi federalizmi savunur hale gelmiştir. Kürt Bölgesel Yönetimi'nin konumu ve federal yetkiler konusundaki talepkar tutumu da dikkate alındığında Irak'ın yeni bir sürece girdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumda federalizm konusundaki ısrarın giderek artması söz konusu olabilir. Yerel seçimler öncesinde yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırılmasının talep edilmesi, yerel

seçimlere ilişkin Sünni Arapların beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu açıdan yerel seçimlerde Sünni Arapların göstereceği performans Irak'ın gelecekteki yapılması açısından önemli olacaktır.

Yerel seçimler 2009'da olduğu gibi Irak Kürt Bölgesel Yönetimi kontrolündeki 3 il (Erbil, Süleymaniye ve Duhok) ile statüsü konusunda tartışmalar olan Kerkük'te yapılmayacaktır. Geri kalan 14 ilin yönetimi belirlenecektir. 14 il meclisinde bulunan 447 sandalye için 265 siyasi oluşum, bu siyasi oluşumlar arasından oluşturulan 50 koalisyon ve toplamda 8100 aday yarışacaktır. Ayrıca koalisyonlar dışında bağımsız parti ve adaylar da seçimlerde yarışacaktır. 2009 seçimlerinde il meclislerindeki toplam sandalye sayısı 440 iken 20 Nisan 2013'te yapılacak seçimlerde 447'ye yükselmiştir. Sandalye sayıları illerin nüfusuna göre belirlenmektedir. Her il için sabit olarak her 500.000 nüfus için 25 sandalye tahsis edilmiştir. Her ilin geri kalan nüfusu için her 200.000 kişi için 1 sandalye eklenmiş ve toplam sandalye sayısı ortaya çıkarılmıştır. Toplam sandalye sayılarına kota sandalyeleri dahildir. Buna göre, Musul'da Hıristiyan, Yezidi ve Şebeklere birer sandalye olmak üzere toplam 3, Bağdat'ta, Hıristiyan, Sabeen (Mandean), Feyli Kürt ve Türkmenlere birer sandalye olmak üzere toplam 4, Vasi'te Feyli Kürtlere 1, Basra'da Hıristiyanlara 1 sandalye kotası ayrılmıştır. Bağdat'ta 2009 seçimlerinden farklı olarak Feyli Kürtler ve Türkmenler'e 1'er kota sandalyesi ayrılmıştır.

Musul, Anbar, Selahaddin, Bağdat, Nəcəf ve Babil il meclislerindeki sandalye sayısı artarken, Kerbelâ il meclisindeki sandalye sayısı 28'den 27'ye düşmüştür. Diyala, Meysan, Vasit, Musenna, Kadisiye, Zikar ve Basra'da ise sandalye sayıları sabit kalmıştır. Sandalye sayıları yükselen illere bakıldığında neredeyse bütün Sünni illerde artış görülmektedir. Şii illerinde ise sandalye sayıları sabit kalırken, Kerbelâ'daki azalışın Nəcəf'teki artışla tolare edildiği görülmektedir. Aşağıda verilen tablo vilayetlerdeki sandalye dağılımının anlaşılması açısından açıklayıcı olacaktır.

	İl	Nüfus	Sabit Sandalye Sayısı*	2013 Yılı Nüfus Farkı Sandalye Sayısı*	2013 Yılı Toplam Sandalye Sayısı**	2009 Yılı Toplam Sandalye Sayısı
1	Musul	3.353.875	25	14	39	37
2	Diyala	1.477.684	25	4	29	29
3	Anbar	1.598.822	25	5	30	29
4	Bağdat	7.255.278	25	33	58	57
5	Babil	1.864.124	25	6	31	30
6	Kerbela	1.094.281	25	2	27	27
7	Vasit	1.240.935	25	3	28	28
8	Selahaddin	1.441.266	25	4	29	28
9	Necef	1.319.608	25	4	29	28
10	Kadısiye	1.162.485	25	3	28	28
11	Musenna	735.905	25	1	26	26
12	Zikar	1.883.160	25	6	31	31
13	Meysan	997.410	25	2	27	27
14	Basra	2.601.790	25	10	35	35
	<b>Toplam</b>	<b>28.026.623</b>	<b>350</b>	<b>97</b>	<b>447</b>	<b>440</b>

Not: Bu rakamlar Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliğinden alınmıştır.<sup>4</sup>

2009 seçimlerine nazaran 20 Nisan 2013'te yapılacak yerel seçimlere katılan aday sayısında da neredeyse yarı yarıya bir düşüş yaşanmıştır. 2009 yerel seçimlerinde 440 sandalye için 14 bin 431 aday yarışırken, 2013 seçimlerinde 447 sandalye için 8100 aday mücadele edecektir. 8100 adayın 6000'e yakını yeni adaylar oluşturmaktadır.<sup>5</sup>

20 Nisan 2013'te seçimlerin yapılabilmesi için 2012'de yeni bir seçim kanunu çıkartılmıştır. 2008 yılında çıkarılan 36 No'lu yerel seçimler kanunu esas alınarak çıkarılan 2012 yılı 54 No'lu yerel seçimler kanunu ve yapılan iki düzeltme sonucu seçim sistemine ilişkin değişiklikler yapılmıştır. Buna göre Hare kota sistemi yerine "Sainte-Laguë Sistemi" olarak ifade edilen hesaplama tekniği kullanılacaktır. Bu sistemde par-

ti, siyasi oluşum, ittifak ya da bağımsız adayların aldıkları oylar, sadece tek sayılı bölenlerle bölünmektedir. Yani alınan oylar 1, 3, 5, 7 ... ile bölünmekte ve sandalye sayısına göre en yüksek rakamdan başlanarak sandalyeler dağıtılmaktadır. Böylece daha büyük sayılarla bölündüğü zaman elde edilecek paylar daha küçük olacağından küçük partilerin bu payları elde etme olasılığı daha yüksektir.<sup>6</sup> Bu amaçla artık oyların sisteme dahil edilmesi ve küçük partilerin de kazanma şansı yakalaması hedeflenmektedir. Bu sistem oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Şimdiye kadar Yeni Zelanda, Norveç, İsveç, Bosna, Kosova, Danimarka, Letonya, Almanya, Nepal, Polonya, İngiltere gibi ülkelerde pek çok kez uygulanmıştır. Aşağıda sistemin daha iyi anlaşılması için bir tablo verilmektedir.

Liste	Oylar/1	Oylar/3	Oylar/5	Oylar/7	Oylar/9
A	35.000 (Birinci sandalye)	11.666,666 (Üçüncü sandalye)	7.000 (Beşinci sandalye)	5.000 (Yedinci sandalye)	3.888,888
B	20.000 (İkinci sandalye)	6.666,6666 (Altıncı sandalye)	4.000 (Dokuzuncu sandalye)	2.857,14	
C	8.000 (Dördüncü sandalye)	2.666,66	1.600	1.142,85	
D	4.000 (Sekizinci sandalye)	1.333,33	800		



Seçimlerin bazı illerde ertelenmesi birtakım sonuçları da beraberinde getirecektir. Özellikle Sünni grupların bu durumdan olumsuz etkileneceğini söylemek mümkündür. Zira gösterilere çıkan Sünni grupların bazıları seçimlerin yapılmasını isterken bazıları da ertelenmesini talep etmektedir.

Tabloda bir il için 9 sandalye tahsis edildiği öngörülmektedir. İlde 4 partinin yarıştığı varsayılmaktadır. Partiler sırayla A, B, C ve D olarak tanımlanmıştır. Alınan oylar ise A 35.000, B 20.000, C 8.000, D 4.000 olarak düşünülmüştür. Oylar sırayla 1,3,5,7,9,11,... gibi tek rakamlara bölünmüş ve sandalye sayısına göre en yüksekinden başlanarak bölümlerden çıkan en yüksek sayılara göre dağıtılmıştır. Buna göre A partisi 4, B partisi 3, C ve D partileri de birer sandalye kazanmıştır. Yani bu sistemle en az oyu alan partinin bile sandalye kazanma şansı yükselmektedir. Ayrıca bu sistemle birlikte artık oyların en alt düzeye indirilmesi de söz konusudur.

Seçimlerde seçmenler parti, siyasi grup, ittifak ya da adaylara doğrudan oy kullanabilecektir. Yani doğrudan kişinin ismine oy kullanılabileceği gibi listeye de oy verilebilecektir. Bu nedenle aday listelerindeki sıralama da önemlidir. Zira listelere verilen oy en üst sıradaki adaydan başlamak üzere seçim kazandıracak şekilde dağıtılacaktır. Bu durum "Sainte-Laguë Sistemi" artılarının yanında güçlü adaylara avantaj sağlayacağından bir çelişkiyi de barındırmaktadır. Yani bir yandan küçük parti, siyasi oluşum, ittifak ve adaylara seçim kazandırılması hesaplanırken, diğer taraftan listelerin üst sıralarındaki kişiler avantaj elde etmektedir.

### Sonuç Yerine

Bu şartlar altında Irak yerel seçimlere hazırlanmaktadır. Musul ve Anbar'daki ertelemeyle birlikte 20 Nisan 2013'te Irak'ın 18 ilinden 12'sinden yerel seçimlerin yapılması planlanmaktadır. Seçimlerin bazı illerde ertelenmesi birtakım sonuç-

ları da beraberinde getirecektir. Özellikle Sünni grupların bu durumdan olumsuz etkileneceğini söylemek mümkündür. Zira gösterilere çıkan Sünni grupların bazıları seçimlerin yapılmasını isterken bazıları da ertelenmesini talep etmektedir. Bu yüzden Anbar İl Meclisi'ndeki oylamalara bütün gruplar katılmamıştır. Irak İslam Partisi ertelemeye karşı çıkmıştır. Anbar'daki ertelenme kararı oy çoğunluğuyla alınmıştır. Bu durum gösterileri bastırmak isteyen Irak Başbakanı Nuri El-Maliki için bir avantaj yaratabilir.

Diğer taraftan bu erteleme kararı kriz içerisinde olan hükümeti iyice sarsabilir. Zira hükümet içerisinde kararın alındığı ilk andan itibaren tepkiler yükselmiştir. Irak Parlamento Başkanı Usame Nuceyfi, kararın gerekçelerinin yeterli olmadığını, erteleme konusundaki karar sahibinin halk olacağını ifade ederek, ertelemeye karşı olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Sadr Grubu da ertelemeye karşı çıkmıştır. Sadr Grubundan yapılan açıklamada ertelemenin siyasi ve güvenlik durumunu daha da kötüleştireceği açıklanmıştır. Ayrıca erteleme kararından sonra Sadr Grubu'na bağlı hükümetteki 6 bakanın Bakanlar Kurulu toplantılarına katılmayacağı ifade edilmiştir. Kürt İttifakı ve Irakiye Listesi'nin bakanlarını Bakanlar Kurulu'ndan çekmesinin ardından Sadr Grubu'nun da aynı yönde karar almasıyla 30 kişilik Bakanlar Kurulu'nda Başbakan Nuri El-Maliki ile birlikte sadece 13 bakan kalmıştır. Bu durum hükümetin karar alma sürecini sekteye uğratabileceği gibi hükümeti de iyice zayıflatabilir. Bilindiği gibi Irak'ta 2014'te de genel seçimlerin yapılması planlanmaktadır. Irak'taki güvenlik ve siyasi durumunun kötüye gitmesi durumunda erken genel seçime gidilebilir. Genel ve yerel se-

çimlerin birleştirilmesi ve iki seçimin bir arada yapılması söz konusu olabilir. Böyle bir durumda daha birlik gözüken Şii gruplar ve Maliki avantaj sağlayacaktır. Sünni gruplar yerel seçimlere farklı listeler altında girmektedir. Sünnilerin çoğunlukta olduğu bölgelerde bile birliktelik sağlanamamıştır. 2010 seçimlerinde oluşturulan ve önemli Sünni parti ve liderlerin neredeyse hepsini bir araya getirmeyi başarabilen Irakiye Listesi, yerel seçimlerde aynı başarıyı sağlayamamıştır. Diğer taraftan Şii gruplar ise Şiiilerin çoğunluk olduğu bölgelerde ayrışmalar da Sünnilerin ço-

ğunluk olduğu Anbar, Musul, Diyala, Selahaddin gibi illerde birleşik listeye seçimlere girmesi Şii gruplar adına büyük avantaj yaratmaktadır. Kürt siyasi gruplar ise kendi iç politikalarında sorun olsa da seçimler Irak Kürt Bölgesel Yönetimi dışında yapılacağından bütün bölgelerde yine tek liste halinde seçimlere katılmaktadır. Bu noktada Sünnilerin Şiiiler ve Kürtler karşısında zayıf kaldığı görülmektedir. Bu noktada Şii grupların yerel seçimlerden güçlenerek çıkması ve daha da ötesinde Nuri El-Maliki'nin iktidarını pekiştirmesi muhtemeldir.

0

## DİPNOTLAR

- 1 Anlaşmanın tam metni için bkz. [http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/world/20081119\\_SOFA\\_FINAL\\_AGREED\\_TEXT.pdf](http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/world/20081119_SOFA_FINAL_AGREED_TEXT.pdf), Erişim: 18 Mart 2012.
- 2 Irak'taki il meclislerinin yetkileri için bkz. <http://www.washingtoninstitute.org/html/newsletterImages/Draft-ProvincialPowersLawForWeb.pdf>, Erişim: 17 Mart 2013.
- 3 <http://english.aljazeera.net/focus/iraq/2009/2009/01/20091299361338414.html>, Erişim: 17 Mart 2013.
- 4 <http://www.ihec.iq/ihecftp/public%20relations/numbers.pdf>, Erişim: 17 Mart 2013.
- 5 [http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/03/iraq-electoral-campaigns.html?utm\\_source=&utm\\_medium=email&utm\\_campaign=6486](http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/03/iraq-electoral-campaigns.html?utm_source=&utm_medium=email&utm_campaign=6486), Erişim: 17 Mart 2013.
- 6 Hikmet Sami Türk, "Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih", Anayasa Yargısı 23 Sempozyumu Bildirisi, <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/secimsistemleriveanayasaltercihprofhikmetsamiturk.pdf>, Erişim: 17 Mart 2013.



-Sıfır sorun , tamam sordunuz sıfır oturun !